

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

in æstimatione morali est inseparabilis ab intentione effectus, saltem moraliter imputabili. Unde, si effectus licite intendi non potest, hoc ipso est prohibitum, dare consilium in ordine ad illum.

26. Dico 4. Si causa physica per se effectus, non est præcepta, aut prohibita, & intenditur, non in ordine ad hunc effectum, sed ad alium; tunc ille prior effectus non est moraliter voluntarius, seu imputabilis, ita Gormaz, & alii communiter, saltem quoad rem, in quantum scilicet intelligitur, talis effectus non esse imputabilis ad culpam. Probatur. Sæpe causa physica simul producit duos effectus, & aliquis habet jus ad unum, non verò ad alterum, tunc, si quis tantum intendat priorem, secundus est moraliter pure permissus, nec imputabilis: ergo, probatur antec. voluntas in tali casu, juxta moralem æstimationem, censetur tantum tendere in causam formaliter talem, seu ut in causam effectus sibi liciti, ab altera verò formalitate præscindere: ergo non censetur, alterum effectum mediata intendere.

Probatur exemplis. Sic, (quod est exemplum allatum à Gormaz *n. 103. de act. hum.*) si quis habens jus, riget suum hortum, quamvis hæc irrigatio, simul cum fecunditate horti proprii, afferat damnum horto alieno, in quem aqua defluit, damnum hoc est pure permissum. Sic, si in gravi, ac periculoso morbo medicus videns, medicinam, unice potentem mederi, allaturam ex altera parte aliquod nocumentum minus ægroto, attamen in his circumstantiis non curandum, adhibeat eam medicinam, istud damnum in morali æstimatione pure permittit. Sic confessorius sciens ex auditione turpissimorum actuum orituros naturaliter in se motus quosdam inhonestos, si tamen sacramentum illud administret, moraliter eos motus tantum permittit: imò satis communiter solent ii vocari involuntarii. Sic, si quis, ut salvet vitam, fugiens conculcet necessariò dormientem in via infantem, moraliter tantum permittit ejus necem, certe non peccat, ut communiter docent cum Layman *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 3. n. 1. sub finem*. Plura alia exempla exhibent Theologi morales.

27. An autem in talibus casibus effectus illi, e. g. damnum alterius, vel motus inhonestus, dicendi sint voluntarii saltem physice, questio videtur de nomine, in qua authores discrepant. Et quidem tales effectus esse indirectè voluntarios, volunt Suarez, Vasquez, Layman *l. 1. tr. 2. c. 3. n. 5.* & alii multi, dicuntque, eis convenire totam definitionem indirectè voluntarii; cum sint mediata, sive indirectè, ab intrinseco, quatenus scilicet causa per se cum iis connexa est immediatè à voluntate, seu ab intrinseco, & consequenter ipsi sunt mediata ab intrinseco, seu à voluntate, tanquam principio: insuper etiam sunt præcogniti, adeoque cum præcognitione.

Gormaz verò, & alii, id negant; quia videntur ipsis illi motus inhonesti, vel alius turpior effectus in confessorio ortus, aut conculcatio infantis, non esse dicendi voluntarii; cum videatur mirabile, e. g. voluntariam occisionem innocentis non esse peccaminosam. Sed hi auctores debent, vel aliter explicare definitionem communem, vel aliquid in ea subintelligere, e. g.

quod sit ab intrinseco ita, ut voluntas, vel physice, vel moraliter, intendat causam ut causam huius effectus, seu causam, quæ etiam respectivè ad agentem (quemadmodum ait Gormaz) sit causa per se effectus, nec agens habeat jus ad ponendam eam causam propter alium effectum juxta dicta *n. 26.* si enim ita causam intendat, quamvis physice effectum nolit, tamen eum in æstimatione morali velle censetur, ut dictum *num. 24.* Questio hæc de nomine non est magni momenti: unde sentiat quisque, quod lubet.

28. Quæ hucusque diximus de effectu indirectè voluntario in causa positiva, cum proportionem accipiendâ sunt de effectu voluntario in causa negativa, seu in omissione; nam, si ommissio est prohibita, ne sequatur effectus, hic erit voluntarius in ea omissione. Sic (quod est exemplum S. Thomæ *1. 2. q. 6. a. 3.*) submersio navis est voluntaria gubernatori, in omissione debite diligentie, ad illam conservandam, ad quam obligatur præcepto naturali, vel positivo justitiæ. Si quis autem non teneretur ad impediendam submersionem ullo præcepto, etiam charitatis, tunc talis submersio ei non esset voluntaria, saltem moraliter; quia tunc haberet jus ad omissionem, non ut causam submersionis, sed e. g. ad servandam vitam aliorum, qui alibi periclitantur. An autem sit in physico sensu aliquo modo voluntaria, explicandum est juxta dicta *num. 27.* de voluntario in causa positiva. Addendum etiam, si ommissio sit pura, hoc est, absque ullo actu voluntatis, tunc utique effectum non fore positivè voluntarium, sed tantum negativè, sicut ipsa pura ommissio. An autem talis ommissio sit possibilis, dicemus infra.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

29. **O**B. 1. contra 1. concl. DEO peccanti nostri peccata, sunt illa voluntaria: sed non sunt ei præcepta, neque prohibita: ergo non requiritur prohibitio, vel præceptum, ad voluntarium in causa per accidens. Confirm. Si peccata non essent DEO voluntaria, tunc ideo; quia DEUS non determinat ad illa: sed causa per accidens determinat ad effectum: ergo. Resp. Arraigà quidem *de act. hum. disp. 8. sec. 6. n. 45.* admittit, peccata esse DEO aliquo modo indirectè voluntaria: sed hic modus loquendi non videtur sine gravissimis rationibus admittendus. Aliud est, quod permissio sit voluntaria: aliud, quod peccatum permissum: illud est verum, hoc falsum: nec plus vult S. Aug. quando dicit, nihil fieri præter voluntatem DEI; nam ait, nihil futurum, si DEUS non sineret: non autem sinere nolentem, sed volentem. In forma. neg. ma. Ad confirm. neg. ma. Determinare, vel non determinare refertur ad liberum; quia libertas exigit, ut indifferentia determinetur: at voluntarium non exigit, aut supponit indifferens; cum amor necessarius DEI, & beatificus Beatorum, sit maximè voluntarius.

30. Dices 1. DEO saltem sunt voluntaria peccata

peccata in omissione, vel negatione auxiliorum efficacium: ergo. Resp. neg. antec. tum, quia, DEUS non tenetur auxilia efficaciter dare, tum, quia ex inefficacibus non sequuntur necessarii peccata. Dices 2. Saltem motus inhonesti concupiscentiae, necessario surgentes in natura humana, sunt DEO voluntarii. Resp. Gormaz n. 172. de act. hum. neg. antec. & putat, eos provenire debere, vel à damone, vel à liberis causis, aut actionibus hominum. Respondeo, motus illos, si qui naturaliter oriuntur ab ipsa natura, ex se non esse malum morale, seu moraliter inhonestos, aut culpabiles; nam, si sint prorsus indeliberati, se habent ut motus brutorum, qui moraliter mali non sunt. Adde, quod in statu matrimoniali cohoneftentur; unde tantum sunt moraliter mali, si extra hunc statum deliberatè, vel saltem semideliberatè, admitti sint: hæc autem admisso, vel consensus in eos, non est à DEO.

31. Dices 3. Motus illi moraliter inclinant ad peccandum. Resp. non videri, eos inclinare per se ad consensum, in quo stat ratio peccati: minus, moraliter ad eum necessitare, nisi accedat negligentia, aut malitia voluntatis: & docet idem Gormaz loc. cit. moralem necessitatem peccandi probabilius non oriri ex natura pura, sed ex peccato originali, cuius causa DEUS non est. Si autem omittere velis, orituram fuisse, etiam in statu puræ naturæ, istam necessitatem peccandi, dicere debes, quod ea non tollat libertatem physicam, adeoque DEUS sit tantum causa per accidens peccatorum: item debes negare paritatem cum causis moralibus, precibus, consilio; quia harum finis intrinsecus est, tendere ad id, quod suadent: non autem illorum morum finis est peccatum, sed dispendere ad propagandam speciem humanam in suo statu, & modo. Item debes negare paritatem cum habitibus vitiis, quos DEUS juxta communionem, contra Arriagam, non potest infundere; quia etiam istorum finis intrinsecus est inclinare ad peccatum &c.

Dices 4. Natura humana per se inclinat ad peccatum veniale. Resp. neg. sed per se tantum est infirma, ut moraliter non possit resistere omnibus omnino tentationibus, vel allici-entibus ad peccandum: quæ allicientia &c. non proveniunt à DEO, tanquam causa per se. Adde tandem, quod ex his motibus non tam impugnetur prima conclusio (quia isti motus essent, ad mentem adversariorum, causa per se) quam dicta n. 27.

32. Ob. 2. Martyr voluntarie moritur, quin detur præceptum moriendi (licet enim fugeret) & simul est tantum causa per accidens mortis: ergo. Confir. 1. Effectus omnis causæ voluntariæ est voluntarius: ergo etiam effectus causæ voluntariæ per accidens. Confir. 2. Effectus talis mediâtè causatur à voluntate: ergo est mediâtè voluntarius. Resp. 1. Martyr ordinariè directè vult pati martyrium: scilicet ex suppositione, quod tyrannus illud velit inferre: quam suppositionem ille tantum permittit. Si contendas, posse martyrem etiam velle martyrium indirectè in causa, e. g. in omissione fugæ, vel in prædicatione Evangelii, respondeo, posse dici, has causas, licet non sint rigoroſe præceptæ, esse tamen suasas, vel per modum consilii

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

propositas, quod sufficit. In forma neg suppositum antecedentis, quod martyr tantum indirectè voluntarie moriatur: vel, si hoc evincas, neg. 2. p. ant. datur enim præceptum moriendi latius dictum ex n. 23. Ad 1. confir. neg. antec. aliàs etiam esset voluntarius effectus, qui neque esset prævisus. Si dicas, requiri prævisionem, dicimus nos, requiri præceptum &c. Idque ob nostras rationes. Ad 2. confir. dist. antec. talis effectus causatur effectivè, conc. antec. affectivè, neg. antec. & consequ. Retorsio iterum adest in effectu non præcognito.

33. Ob. 3. contra 2. conclusionem. Effectus non magis procedit à voluntate, sive detur præceptum, aut prohibitio, sive non: ergo propterea non est magis voluntarius. Confir. 1. Præceptum se habet extrinsecè ad effectum: ergo non facit eum voluntarium. Confir. 2. Præceptum non est processio effectus à voluntate: ergo ipsum non facit voluntarium. Resp. dist. antec. Effectus non magis procedit à voluntate, ut præcisè agente physice, conc. antec. non magis à voluntate, ut antecedenter connexa cum effectu. neg. antec. & consequ. Præceptum quidem non tribuit voluntati majores vires physicas ad producendum effectum, tamen superaddit moralem aliquam connexionem, vi cuius effectus magis imputatur voluntati: unde, cum ad denominationem voluntarii, requiratur connexio causæ cum effectu, ut dictum n. 22. hæc autem possit esse physica, vel moralis, præceptum tribuens connexionem moralem, jam aliquid facit ad voluntarietatem.

Ad 1. confir. neg. consequ. licet enim præceptum non sit quid intrinsecum effectui, potest tamen eum denominare; nam denominatio voluntarii potest partialiter esse extrinseca, sicut denominatio liberi. Si contrariam opinionem de libertate actuum tenere velis, poteris, imò debebis dicere, talem actum voluntarium, vel liberum, habere essentialem respectum ad præceptum, vel saltem ad ejus cognitionem; cum ista constituat actum primum liberum, essentialiter ab actu secundo respectum: & iste saltem respectus intrinsecus reddet actum intrinsecè voluntarium. Ad 2. confir. conc. vel om. antec. neg. consequ. Sufficit, si præceptum sit connexio antecedens effectus cum causa; sic enim jam denominat eum voluntarium.

34. Ob. 4. Votum fugiendi causam per accidens, non facit effectum voluntarium in causa: ergo neque præceptum: consequentia videtur clara; quia præceptum non magis, quam votum, connectit causam cum effectu, & voluntarietatem, seu voluntarietatem unius cum voluntarietate alterius: neque etiam est minor vis in obligatione voti, quam in obligatione præcepti. prob. antec. si votum faceret effectum voluntarium, tunc, si quis voveret, vitaturum se causam per accidens e. g. inhonestorum motuum, & tamen postea eam non vitaret, sed adhiberet, ei essent motus illi voluntarii: & consequenter, si alicubi voluntaria procuratio talium motuum esset casus reservatus, sicut esse potest, talis incideret in casum reservatum: hoc videtur nimis durum: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. neg. min. ex suppositione, quod omnis voluntaria procuratio talium mo-

H

tuum

tuum esset reservata: an autem reservata sit omnis, vel an tantum illa, cujus voluntarietas oritur ex obligatione, omnibus, illum statum amplexis, communi, desumendum est ex statutis, vel declarationibus superiorum. Gormaz *n. 178. de act. hum.* putat, tantum hanc posteriorem procuracionem esse reservatam.

35. Ob. 5. Ex nostra doctrina sequeretur, quod gubernatori urbis, qui obligatur ex iustitia ad impediendas turbas, & cades, si ex culpabili ejus negligentia oriretur homicidium, istud ipsi esset voluntarium: hoc dici non potest: ergo. prob. min. hac ratione, vel ipse fieret irregularis, tanquam voluntaria causa homicidii, vel talis causa non subiceret irregularitati: utrumque est absurdum: ergo. Confir. Etiam obligatio precepti charitatis faceret homicidium, ex negligentia ortum, voluntarium: ergo etiam, qui tantum obligaretur ex charitate ad illud impediendum, & negligeret, fieret irregularis: hoc est durissimum: ergo. Resp. conc. ma. neg. min. ad prob. neg. min. Utrumque defendunt graves auctores, & quidem, talem incurere irregularitatem, docent Suarez *de censuris disp. 45. sec. 4. n. 5.* qui ait, hanc esse communem. Eandem tenet Navarrus, Leander à SS. Sacramento, Layman *l. 3. sec. 5. tr. 3. p. 3. c. 4. n. 7.* Molina, Gormaz, *de act. hum. n. 181. § 183.* la Croix *l. 7. n. 499.* & plures alii, ab his citati.

36. Oppositum tenent alii citati apud eosdem, ex hac ratione, quod irregularitas non debeat imponi, nisi clare eam canon quidam imponat: nullum autem canonem eam imponere, tantum non impediendi homicidium. Sed non male respondet Suarez, canones loqui moraliter, adeoque etiam de illo, qui in aestimatione morali est homicida, qualis est non impediens culpabiliter homicidium, si ex iustitia id impedire tenebatur: & addit, talem etiam in jure civili puniri, ac si ipse homicidium commisisset. Hæc ratio videtur firmitior, quam illa ab aliis allata, scilicet, sententiam excommunicationis ferri contra non impediens percussorem clerici *C. Quantæ. 47. de sententia excom.* consequenter censendum, eam etiam ferri contra non impediens homicidium; nam (ut Suarez, non sententiam, sed rationem refellens, reponit) non est firmum argumentum ab uno casu statuta poenæ ad alterum; in hujusmodi enim rebus ostendendum est jus expressum.

Ad confirm. neg. conseq. nam, ut ait Layman, & Suarez *loc. cit.* homicidium propriè est peccatum contra quintum præceptum, & contra iustitiam, non tantum contra charitatem: nec talis est propriè homicida, licet ei aliquo modo, in ea omissione, sit voluntaria mors alterius. Quod si aliquando canones talem vocant homicidam, e. g. illum, qui pauperem non pavit, sed fame mori permisit, loquuntur in sensu latiore, ut ait Eximius, accipiuntque homicidium pro omni culpa commissa, circa debitam conservationem vitæ proximi: & addit Suarez, in hoc ferè convenire auctores, quos multos etiam citant Gormaz, & La Croix. Quamvis igitur talis sit aliquo modo causa voluntaria homicidii, tamen non est talis causa, quæ accipiat in aestimatione morali denominationem homicidæ; ad hanc enim non sufficit, ut sit causa

voluntaria, sed requiritur, ut sit causa contra iustitiam peccans.

37. Ob. 6. contra dicta *num. 27.* Quamvis nullum adsit præceptum, tamen effectus, in causa per se physica, jam virtualiter continetur, & cum ipsa connectitur: ergo jam datur voluntarium in causa. prob. conseq. intentio causæ, quæ videtur connexa, & virtualiter continere effectum, est virtualiter intentio effectus: ergo. Resp. ad mentem auctorum, qui negant, tunc dari voluntarium. om. antec. neg. conseq. non enim sufficit hoc ad voluntarium; quia per hoc tantum habetur, ut effectus procedat aliquo modo à voluntate physice effectivè, sed non affectivè; ad hoc secundum enim requiritur, ut causa, in aestimatione morali, intendatur, tanquam causa hujus effectus: & non ex jure aliquo ita in ordine ad alium effectum intendatur, ut ratione juris ad istum, in sensu morali non censetur tendere in priorem.

38. Dices 1. Juxta dicta posset DEUS prædeterminare ad peccatum, quin istud ei esset voluntarium: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. prædeterminatio, licet esset causa per se physica peccati, non tamen esset DEO prohibita: ergo non esset in ea voluntarium peccatum. Resp. Etiam Arriaga, qui admittit, peccata posse DEO esse aliquo modo indirectè voluntaria, tamen non admittit talem prædeterminationem. In forma. neg. ma. ad prob. neg. antec. non enim DEO foret præcisè aliquo modo voluntarium peccatum, in sensu aliquo physico, sed etiam in morali; quia, licet non detur præceptum rigorosè dictum respectu DEI, datur tamen obligatio, nam DEUS multiplicem habet obligationem, quæ potest dici præceptum in sensu lato, in quo sumimus hic præceptum ex dictis *num. 23.* vi cuius obstringitur, ad non ponendam prædeterminationem ad peccatum. Prima est orta ex fidelitate, vel certè ex immutabilitate, aut veracitate, vi cuius DEUS homini debet relinquere libertatem, quam ei promissit, vel certè dixit, se ei dedisse, ac reliquisse: cum igitur prædeterminatio tollat libertatem, ut hic suppono, ex *tract. de DEO à num. 448.* non potest DEUS eam immittere. Hæc quidem obligatio non pugnat potius contra prædeterminationem ad actum malum, quam ad actum bonum: at pugnat potius sequens, seu secunda obligatio DEUS ratione suæ æquissimæ voluntatis obligatur, ad non præcipienda impossibilia, quod tamen faceret, & quidem sub gravissimis poenis si prædeterminando ad peccatum, præciperet simul ejus omissionem. Tertia obligatio oritur ex sanctitate Divina, vi cuius DEUS tenetur, ad nihil determinare, quod est contra bonos mores, vel virtutes: ergo non potest prædeterminare ad peccatum, & nec ad materiale, nec ad formale peccatum; quia vel non distinguuntur realiter, vel unum ex altero indispensabiliter sequitur, ut probatum *tract. de DEO à num. 451.*

39. Dices 2. Ex his principiis sequeretur, quod non daretur obligatio, orta ex sanctitate Divina, ad non prædeterminandum ad peccatum: ergo. prob. ant. non est obligatio in DEO ad non permittendum peccatum: sed, si etiam prædeterminaret, tantum permetteret peccatum: ergo.

ergo. ma. est certa. mi prob. posset dici, quod DEUS intenderet prædeterminationem ex jure primæ causæ, & primi liberi: peccatum autem purè permitteret: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. neg. mi. ad hujus prob. neg. antec. nam ipsa prædeterminatio ad materiale peccati repugnat sanctitati Divinæ; huic enim repugnat imponere, sub gravissimis, & æternis poenis, præcepta impossibilia: ergo vi sanctitatis suæ DEUS obligatur ad non ponendum id, quod reddit impossibilem impletionem præceptorum. Secundo. Cum prædeterminationis ad peccatum unicuique effectus, & finis, sit ipsum peccatum, non potest à DEO intendi ad alium effectum, ad quem DEUS habeat jus. Nec potest dici, quod finis DEI tantum sit, exercere suam libertatem, vel jus causæ primæ: sicut homo non potest aliquid ponere, ex quo necessariò sequitur aliquid malum, dicendo, se non querere illud malum, sed tantum suam recreationem, vel libertatem: sed debet illud, quod ponit, esse utile ad duos effectus, ita, ut unus permitti, alter intendi dicatur, ut dictum supra num. 26.

40. Dices 3. Ex hoc tantum sequitur, quod DEUS sit obligatus ad omittendam prædeterminationem, ratione sui, non verò ratione peccati subsequenter, sicut quilibet homo est obligatus ad vitandam fornicationem, ratione sui, non verò ratione peccati originalis subsequenter. Resp. nego paritatem. Fornicatio non est causa per se peccati originalis; nam, quamvis Adam non peccasset, tamen fornicatio fuisset prohibita, & probabilius etiam commissa, quin secutum fuisset ex ea originale peccatum. insuper non magis causatur peccatum originale à fornicatione, quam à copula matrimoniali: at verò prædeterminatio est causa per se, & quidem metaphysicè connexa cum peccato. Dices 4. Licet prædeterminatio sit causa per se peccati, in genere physico, non est talis in genere, vel estimatione morali. Resp. esse in utroque; nam, ut causa per se in genere physico, non sit talis in genere morali, debet esse causa duorum effectuum, quorum unus ab agente ex suo jure possit intendi: atqui prædeterminatio, ut modò dictum, non est causa duorum effectuum; sed tantum unus, scilicet ipsius peccati, quod DEUS nequit intendere: & consequenter neque ex ullo alio capite potest intendere prædeterminationem: sed hæc etiam debet ab eo odio haberi propter metaphysicam connexionem cum peccato.

Secundo, si dantur duo effectus causæ per se, tunc alter etiam, qui permittitur, non debet esse peccatum formale, vel indispensabiliter connexus cum peccato formali: sed debet esse actus aliquis, saltem ut plurimum, externus, ex natura sua indifferens, qui hoc ipso, quod non intendatur, non sit peccatum. Sic e. g. concubatio infantis in casu num. 26. est actus tantum externus, indifferens ad peccatum, & hoc ipso, quod non intendatur, non est formaliter peccaminosus, neque metaphysicè connexus cum peccato; aliàs tam parum posset poni concubatio illa ad salvandam vitam, quam parum negatio fidei, vel cultus etiam tantum externus idoli, ad eandem servandam, poni potest. Prædeterminationis autem dictæ effectus est formaliter peccaminosus, vel certè metaphysicè cum peccato connexus.

Tertiò ipsa sanctitas Divina obligat DEUM ad omittendam hanc prædeterminationem; quia obligat ipsum, ne committat, ut ex sua determinatione sequatur aliquid contra honestatem morum, & oppositum rectissimæ suæ voluntati, quodque necessariò ipse debeat odisse: & consequenter ad tale quid ponendum non se extendit jus primi liberi, sicut non se extendit ad odio habendum DEUM, vel puniendos bonos, & præmiandos malos.

41. Ob. 7. Si non omnis causa per se reddit effectum voluntarium indirectè, sive in causa, tunc neque illi, qui igni apponit ligna, erit combustio voluntaria, sine præcepto: item neque apponenti media, ad consequendum finem, erit voluntarius finis: hæc videntur paradoxa: ergo. Respondeo ad 1. dist. ma. si apponat ligna in ordine ad alium effectum, ad quem habet jus. conc. ma. fecus. neg. ma. & dist. sic mi. neg. consequ. sicut, qui accendit ignem, ut se calefaciat, tantum permittit fumum, sic etiam admoveans ligna, in ordine ad alium effectum, posset tantum permittere combustionem.

At quia difficulter assignatur alius effectus, quam nutritio, vel conservatio ignis, in qua imbibitur combustio, aut calefactio, in ordine ad quam combustio est medium, hinc ista ordinariè directè intenditur, tanquam medium ad finem. Posset tamen in aliquo casu combustio non intendi. e. g. fusores campanarum, dum trabe lignea gyrant æs liquefactum (quo causa vident, lignum concepturum ignem) tamen non videntur intendere ejus combustionem. Quoad 2. p. neg. ma. Ponere media propter finem est directè intendere finem: imò intentio finis directæ, est prior ad positionem mediorum: unde finis est directè voluntarius. Aliud est, si medium, aptum ad duplicem finem, intendatur propter unum; tunc enim potest alter tantum permitti: & hoc fit in casibus medicinæ, irrigationis, concubationis, de quibus num. 26.

ARTICULUS V.

Quomodo ad voluntarium se habeant metus, & concupiscentia.

42. **V**oluntas, aut incitatur ad fugam mali, aut ad prosecutionem boni: hæc autem incitamenta S. Thomas videtur comprehendisse, sub metu, & concupiscentia. *Concupiscentia* ex La Croix l. 5. part. 1. num. 67. § 71. habet multas significationes, & præsertim sæpe per eam intelligitur *fomes peccati*: hic autem intelligitur *appetitus boni delectabilis, non perfectè subordinatus rectæ rationi*, & quidem appetitus actualis, seu actus potentia ita appetentis: sicut etiam metus sumitur pro metu actuali. *Metus* autem ex Ulpiano definitur *mentis trepidatio, instantis, vel futuri periculi causa*, vel ex eodem La Croix part. 2. n. 631. est *actus voluntatis fugiens malum imminens*.

Alius autem est *metus absolutè gravis, sive cadens in constantem virum*, scilicet quo, quamvis aliquis corripitur, non amittit nomen viri fortis, vel constantis; vocatur etiam à Juristis